

אוצרות רות ההסתידות

פרשת בא תש"פ

✦ לע"נ הגה"ק ר' יקותיאל יהודה הלברשטאם זי"ע בעל ה"שפע חיים" ✦

משיחותיו של הגאון ר' מנחם יאוווע שליט"א

בעל "מתיקות התורה"

כנינים מעשיים בכרשה

מה צריך לזכר בעת הנחת תפלין?

מרמזו בכך שצריך ש'ה'שנים' יהיו 'לבניך', כמו שכתוב: 'טוב המלכין שנים לחברו יותר ממשקהו חלב', וכן נרמז בזה שעל האב ללמד את 'בניו' על חסד ה'שנים' שאוכל בהם, וכן שמדבר בפיו ובשניו כאותיות זסשר"צ.

בפרשתנו נאמר "והיה לך לאות על ידך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת ה' בפיהך". ובעת שאנו מתעטרים בתפלין עלינו לקיים "ולזכרון בין עניך" לזכור ארבעה דברים שאנו מצווים לזכרם:

"בשבתך בבייתך" - אלו מצוות שמקיימים בישיבה, כמו מצות ישוב ארץ ישראל ומצות ישיבה בסוכה. "ובלקחתך בדרךך" - אלו מצוות שמקיימים בדרך, כמו מצות שילוח הקן, כמו שכתוב: "כי יקרא קן צפור לפניך בדרךך", וכן ברכות הראיה והשבח שיש לברך על הניסים שרואה בעת לכתו בדרך (ברכות נה).

המצוות שבשינה ובקימה...

"ובשכבך" - בעת שהולך לישון מקיים "ונשמרתם מאד לנפשותיכם", כי בעת השינה גופו מתחזק וניזון עם ויטמינים טובים וכן עיקר גדילת העצמות היא בשינה, ולכן חז"ל קבעו לנו זמן לשינה, כי יש הרבה חולאים הנובעים מחמת חוסר שינה.

"ובקומך" - אלו המצוות שמצוותן בעמידה, כקריאת ההלל וכעטיפת הציצית שהוא בקומו ממיטתו, שזה כולל זכירות הרבה, שציצית מזכירה את הים וכל אשר

"שמע ישראל" - כאן זוכרים את חסד ה' שבהוה. "על לבבך" - זה הדם שזורם בליבך, "ושננתם לבבך" - מרמז בכך שצריך ש'ה'שנים' יהיו 'לבניך'...

א. "קדש לי כל בכור" - על האדם לזכור את כל חסדי ה' שהיו לו בעבר, מיום שנולד, כשהיה קטן ולא יכל לאכול בכוחות עצמו, [כדוגמת בני ישראל בצאתם ממצרים שאכלו לחם עוני], והיה בוכה הרבה, ולא יכל להשגיח על עצמו, וה' עשה עמו חסד וגידל אותו עד הנה, וכן שאר חסדי ה' הללו.

"והיה לך לאות על ידך... למען תהיה תורת ה' בפיהך... ושמרתם את החקה הזאת" שלעולם לא נשכח את חסדי ה' ונדבר מהם כל הזמן, כמו שמזהירנו הפסוק "ואל תשכחי כל גמוליו". "קדש לי כל בכור" - לרבות כל ישראל שקרויים בכורים, כמו שכתוב: "בני בכרי ישראל".

חסדי ה' שבהוה

ב. "שמע ישראל" - כאן עלינו לזכור את חסד ה' שבהוה. "על לבבך" - זה הדם שזורם בליבך, "ושננתם לבבך" -

בו - אלו ברואי הים הנפלאים, וים מזכיר את כיסא הכבוד וכו'. "וּכְתַבְתֶּם עַל מְזוֹזוֹת" - זו מצות מזוזה, שזה מזכיר להודות לה' על הבית שיש לאדם.

המצוות שבפרשת 'והיה אם שמוע'...

ג. "וְהָיָה אִם שָׁמַעַ" - זה קבלת עול מצוות, כמו שכתוב "וְאִסְּפַתְ דְּגִנְךָ" - זה מצות תרומות ומעשרות, שזה מזכיר להודות לה' על התבואה והפירות, "וְהָיָה אִם שָׁמַעַ" - זה ביאה ראשונה שבבית ראשון ושני, שהרי כך נאמר בסיפא: "הִשְׁמַרוּ לְכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם... וְאִבְדַּתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ..." - שאז יגלו מהארץ. וכן מצות חינוך הבנים, כמו שכתוב: "וְלִמְדַתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם".

היכן יש הרגשה בחסדי ה'?

ד. "וְהָיָה כִּי יִבְיָאֲךָ" - אלו חסדי ה' העתידיים, שהרי הינו בארץ ישראל וגורשנו ממנה, וה' עתיד להחזירנו לארצנו, ובארץ ישראל נרגיש את חסדי ה' באמת, שהנמצא בחו"ל דומה כמי שאין לו אלוה, אבל כאן

בארץ ישראל שיש לנו את מצות שמיעה ויובל, ושאר המצוות התלויות בארץ - הם מעוררות אותנו לזכור את חסדי ה'. [ולכן דווקא בארץ ישראל מרגישים את "וְנִתַּתִּי מִטֵּר אֶרְצְכֶם" - את הגשם שכל הבריאה מתקיימת על ידו].

התפילין - דופק הלב שבגלות!

נמצא שד' הפרשיות הללו כוללות הודאה על עבר, הוה ועתיד: פרשה ראשונה - "קִדְּשׁ לִי כָּל בְּכוֹר" היא על העבר - מהלידה ואילך, שאז "בְּטָרְם אֶצְרָךְ בְּבֶטֶן יְדַעְתִּיךָ", והרעפתי עליך חסד נעורים. "שָׁמַעַ" זה הוה, אף בגלות, לאהוב את ה' על החסדים שבלב, ושבנפש ובממון שיש אף בגלות, ושנציב 'ציונים' לקיים את כל המצות, כמו שכתוב "הציבי לך ציונים".

ולעתיד - זה ביאה שלישית בביאת המשיח, שאז "יִבְיָאֲךָ ה' אֶל אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי" לְנֶצַח, וגם אז לא נשכח את כל חסדי ה' שמתחילה - "וְהִעֲבַרְתָּ כָּל פֶּטֶר רְחֵם לְה'" וגו' ('מתיקות התורה').

פנינים מעשיים בעבודת ה'

חיי האדם הם לאותו היום בלבד...

רבים" (משלי), אבל סתם כך, ישנם שאינם סובלים שיש עוד בני אדם בעולם...

התחרות שבין בני אדם...

ודרכו של אדם להתחרות עם רוב בני אדם שסביבו, אמנם הוא לא יתקוטט עמהם, מפני שמקבל מהם טובת הנאה, ומהיכן יהיו לו כל צרכיו, כמנעלים לרגליו ולבושים לגופו, וכן שאר חפצים שאדם צריך להם, הרי הכל נעשה על ידי אותם בני אדם שעושים את מלאכתם, כל אחד לפי מה שהקב"ה יפה לו אמנותו בפניו (ברכות מג:), ואם לא כן, הרי הוא היה צריך לעשות הכל בעצמו וזוהי עבודה קשה מאוד.

חיסרון התחרות הגורם לשלמות...

ואפשר לכוון זאת בברכת 'בורא נפשות רבות וחסרונן', שה' ברא נפשות רבות שהם עושים מנעלים ושאר בגדים ומיני סחורה, כל אחד עושה לפי אמנותו, ואפילו הכי, זהו חיסרון לאדם, כי בעצם הם מתחרים איתו, ובכל זאת אנו מברכים על זה, כי זה גורם 'להחיות בהם נפש כל חי' - שאם לא כן, אדם היה צריך לעבוד קשה מבוקר ועד לילה ('מתיקות התפילה').

אם נתבונן נראה שבכל יום אדם מקבל כח וחיות לאותו יום בלבד, ורק לאחר שישן שוב, הקב"ה נותן לו יום נוסף שיוכל לחיות מחדש, נמצא שכל יום אדם חי באותו יום בלבד. ועל כן תקנו לברך בכל יום: 'אלוקי, נשמה שנתת בי טהורה היא, אתה בראתה, אתה יצרתה, אתה נפחתה בי' - כי אנו מאמינים, שבכל יום הקב"ה נותן לנו נשמה חדשה לאותו יום ועלינו להודות על כך, כמו שכתוב "חדשים לבקרים רבה אמונתך".

ההתחדשות בכרכות!

ואנו מברכים בכל יום את כל הברכות מחדש, כי הכל נעשה כבריה חדשה, ולכן, לא די לברך פעם בשבוע או פעם בחודש, חוץ מדברים שאדם אינו מעריך כל יום מחדש, כמו שיש דין לגבי אדם שלא ראה את חברו שלושים יום שמברך שהחיינו וכן אם לא ראהו י"ב חודש שמברך מחיה המתים (סי' רכ"ו).

אמנם הסתפקו האחרונים האם מברכים ברכה זו בשם ומלכות, דשמא באמת אינו שמח לראותו ואם כן איך יברך. וכך היא האמת, שהאדם בטבעו אינו מעריך את הזולת, חוץ מאותם שיש לו מהם טובת הנאה כל שהיא, כמו שכתוב "וְאֵהָיָה עֲשִׂיר

פנינים בפרשה מגדולי החסידות

שרוי, כי לכבד את הזולת זוהי ההתעלות והמעלה הגדולה ביותר (רבי זאב מז'טומיה, אור המאיר).

"לֹא תִשָּׂא רִפְסָה... לְעֵבֶד אֶת ה' אֱלֹהֵינוּ"
לא יהיה שום מסך - "פְּרָסָה" - המבדיל ומפריד בינינו לבין ה' יתברך - "לֹא תִשָּׂא רִפְסָה".

ומסך פירושו הרגלים שיש לאדם שהתרגל להיות עם מידות רעות וכו', ועל האדם לשבור מסכים אלו, ולהיות כרצונו יתברך עם מידות טובות ומתקנות (רבי אהרן מקרלין, בית אהרן).

ים סוף, יתבונן בכליות שבגופו שפעולתם דומים לקריעת ים סוף, בכך שמפרידים בכל עת את האוכל מהפסולת, כמי ים סוף שנפרדו ימינה ושמאלה, וזה נקרא ניסי ה' שהם תמידיים והם גדולים בהרבה יותר מקריעת ים סוף (רבי ישראל מטשורקוב, גנוי ישראל).

"לֹא רְאוּ אִישׁ אֶת אָחִיו"
אם האדם לא מחשיב את חבירו יותר ממנו ומכבדו כראוי - "לֹא רְאוּ אִישׁ אֶת אָחִיו" - 'ראו' מלשון: רואה אני את דברי אדמון (כתובות פרק יג ג) - הרי אינו מסוגל להתעלות ונותר באותו המצב שבו הוא

"כִּי אֲנִי הַכְּבֹדְתִי אֶת לְבוֹ"
רמז הוא למלחמת היצה, שאין לו לאדם לחשוש מהתגברות כוחו של היצר - "כִּי אֲנִי הַכְּבֹדְתִי אֶת לְבוֹ" - אף כוחו של היצר הרע נובע ממנו יתברך, בכדי שאדם ילחם ביצר וירכוש מידות טובות (רבי אברהם מטריסק, מגן אברהם).

"וְלִמְעַן תִּסְפֹּר בְּאָזְנֵי בְנֵה... וְיִדְעֶתֶם כִּי אֲנִי ה'"
עצם הסיפור ביציאת מצרים וניסי ה' יתברך בכלל, מעורר את הגאולה וההצלחה גם כיום - "וְיִדְעֶתֶם כִּי אֲנִי ה'".
ואפשר לומר בכגון כשמספר על קריעת

מסילות באור החסידות

אימתי נבין שעלינו להודות על כל נשימה ונשימה!?

פי הטבע כדרך העולם, אזי אינו משבח להקב"ה...

השכל הגדול בה' של דוד המלך...

אבל באמת כשיתן האדם אל ליבו יודה וישבח לקב"ה בכל עת ובכל רגע, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (בראשית רבה יד, ט): **"כָּל הַנְּשָׁמָה תְּהִלָּה יְהוָה"** (תהלים קנ, ו) - **"עַל כָּל נְשִׁימָה וְנְשִׁימָה תְּהִלָּה יְהוָה"**... ודוד היה לו שכל זה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות י): **שֶׁאֵמַר דּוֹד עַל כָּל דָּבָר שִׁירָה, רָאָה הָיָךְ הוּלָד בְּמַעֵי אִמּוֹ** ואמר שירה על זה..."

על כן יתבונן האדם בזה, ויפקח עיניו השכליות, להודות לה' תמיד על כל דבר ודבר, ולפרט ההודאות בפיו בלשון המדוברת, ולקיים **"שִׁיחוּ בְּכָל נְפְלְאוֹתָיו"**, ולפרסם את חסדי ה' ואת ההכרה בהם ברבים, ועל ידי כך נזכה להדבק בה' יתברך ולחיות **בְּנֵעַם ה'.**

אם אינו יכול לפקוח את עיניו לראות מה קורה סביבו או שאינו יכול לצעוד על רגליו וכדו', אז נתברר לו למפרע שמבלי עזרת ה' על כל צעד ושעל, אין לו תקוה לחיים, ומתחיל להכיר כמה פלאיות הן הנהגות הבורא עמו בכל רגע ורגע ובכל נשימה ונשימה! ויודע ומבין איך שהוא זקוק לו יתברך בכל רגע מימי חיו, ובאמת פעמים שזוהי סיבת החולאים שה' פוקד את האדם - להזכיר לו את כל הנ"ל.

להתרחק מטבע הכפיות טובה!

דבר מופלא בענין זה, מובא בתהלים **'רַב יֵיבִי'** (ט, ב) וזה לשונו הק': **"נִרְאָה לִי בַעֲזַרְתְּ ה'":** דוד ראה שנעלם מליבות בני אדם, שטבע העולם שה' יתברך עושה להם נס דבר שהוא שינוי מהטבע, שינוי מן שאר בני אדם, אזי משבחים להקב"ה, אבל כשמתנהג על

'וּמִבְּשָׂרֵי אֲחֻזָּה אֱלֹהֵי' - שכן היא הנהגת האדם כלפי בוראו ויוצרו יתברך, שהאדם לא חלי ולא מרגיש בכל טובת ה' עליו, ומודה לה' רק על חסדו כשמרגיש ההטבה מיד לאחר שיצא מהצרה.

אבל על שאר דברים שאינו מרגיש בפועל ממש כעת, אינו רואה חובה לעצמו להכיר טובתו ולהודות לו, וכגון: על הנשימות שאדם נושם, פתיחת העיניים וההליכה ברגליים, וכן על שאר טובות הנראין לאדם כדבר פשוט ומובן מאליו, אינו מרגיש חובה להודות לה' בכל רגע ורגע, ואף שבכל יום מברך ואומר **"פּוֹקֵחַ עוֹוֵרִים"** ו'מלביש ערומים' וכו', אבל אינו מרגיש צורך בהודאה תמידית על זה.

אמנם באם האדם שרוי במצוקה, ואינו יכול לנשום בכוחות עצמו חלילה, או

מאמרים נבחרים בעבודת ה' יתברך

אהבת ה' בנטילת ידים שחרית!...

על החסדים והפלאות שנעשים ושנעשו לאדם מאז שנולד ועוד קודם לכן.

אבל ברכה זו גם הגויים ראויים לברך אותה, כי גם גופם נעשה בחכמה נפלאה, אך אנו שונים מהם שיש לנו את ברכת 'אלוקי נשמה', מפני שהגוף כשלעצמו אין בו תועלת כל זמן שאין בו את הנשמה, והגויים שאין להם נשמה טהורה של יהודי, הם מזיקים בגופם, ואילו אנו גופנו מביא תועלת לבריאה מפני שיש לנו נשמה טהורה, ועל ידה אנו מקיימים בגופנו מצות ומעשים טובים, ולכן ברכת 'אלוקי נשמה' סמוכה לברכת 'אשר יצר'.

שעל ידם נבראים אילנות ובריות טובות, ואין דבר מצרכי הבריאה שאינו נזקק למים, וכשטובל וכל גופו שרוי במים, בא על ידי זה להכרה ב'חסד אל' המקיף את האדם כל היום בבריאה שעוטפת אותו, שכולה עשויה ממים - כך בכל בוקר אנו זוכרים את כל חסדי ה' על ידי המים בנטילת ידיים.

ונוטלים דווקא את הידיים במים, מפני ש'ידים עסקניות הם' שבהם עושה האדם את כל מלאכותיו, שלכן שופכים עליהם מים להזכיר שכל מלאכות האדם נעשות בחסד עליון לבד.

וברכת 'אשר יצר' באה כדי להודות לה' על בריאות גופנו, שמברכים

נחלקו הראשונים האם צריך להסמיך ברכת 'אלוקי נשמה' לברכת 'אשר יצר'. דעת הרמב"ם שאין צריך להסמיך, ודעת הרא"ש שצריך להסמיך, וצריך לבאר מה הקשר בין הברכות.

אלא כך הוא סדר הברכות: בכל בוקר נוטלים ידים, ומברכים 'על נטילת ידים' על כך שנעשינו לבריה חדשה, וזוכרים זאת על ידי חסד המים, כמו שג'ר הבא להתגייר צריך לטבול במים, מפני שעד היום לא הכיר בחסד ה'.

ועתה שבא להסתפח לעם היהודי, שנקראים כן על שם שמודים תמיד לבורא, עליו לטבול במים, שהם שורש רוב חסדי ה' שבבריאה,

מעשה

החכמה הגדולה: לא להוכיח!

חטא, כי אם יש בכך איזה חטא, הרי שהחוטא לא יקבל את תוכחתך, ועברת על "ולא תשא עליו חטא" - היינו שגרמת לו להתנשאות בחטאיו ולהוסיף ולהרכות עוונות.

כי הוא טוען כנגדך, 'עד שאתה אומר לי טול קיסם מבין שיניך אני אומר לך טול קורה מבין עיניך'. לכן אמר רבי אלעזר בן עזריא: תמהני אם יש בדור הזה שיודע להוכיח (ערכין טז: ועיין ספרא פ' קדושים ד).

ותוכחה אמיתית היא רק באופן כזה שלא מסתפק לומר לחברו את טעותו, אלא מלמד אותו באיזה מעשים טובים ראוי לו לעסוק. וכך ההוכחה נכנסת לליבו.

את פניו של רבי אהרן והנוסעים התפלאו לשמוע כי מדובר בצדיק גדול, ותמהו: "רבי, מדוע דברת אתנו כל הדרך על סוסים?"

השיב רבי אהרן: "ראיתי כיצד אתם הורגים בני אדם בדיבורים, ואמרתי לעצמי, עדיף שתהרגו סוסים מאשר תרכלו על אנשים..."

רואים אנו ממעשה זה, שלא תמיד טוב להוכיח את הזולת, דהנה מצות תוכחה שייכת רק באדם שנקי מכל רכב חטא ועוון, כמו שכתוב "הוכח תוכיח... ולא תשא עליו חטא", היינו תוכיח את חבריך רק בתנאי שאתה בעצמך לא נושא שום

פעם נסע רבי אהרן הגדול מקרלין אל רבו המגיד ממעזריטש זי"ע, בעגלה ישבו כמה יהודים פשוטים והללו החלו לשוחח אודות יהודי העיר.

מצאו בהם חסרונות, דשו במעשיהם הפרטים, ועברו על איסורי לשון הרע ורכילות. שמע זאת הרבי והבין שאם יוכיח אותם לא יקבלו את דבריו, ולכן התחכם והחל לשוחח עמם בעניני סוסים, בהם היו בקיאים...

התארכה השיחה והנוכחים הראו את כוחם ב'הלכות' סוסים, וכך נמשכו הדיבורים עד שהגיעו לעיר מעזריטש. בהגיעם לשם, באו חסידים רבים לקבל